

Klinikfärdig

DAVIÐ GÍSLASON, lyflæknir, sendi tölvupóst í tilefni af umræðu í 159. pistli (Læknablaðið 2003; 89: 801) um flokkunarheiti á þann áfanga að sjúklingur sé orðinn **útskriftarfær**.

Hann sagði heitið eiga við um sjúklinga sem lokið hefðu rannsóknum og meðferð á legudeild og gætu því strangt til tekið útskrifast. Af ýmsum ástæðum útskrifast sumir þó ekki og bíða úrlausnar annarra mála, svo sem félagslegra aðstæðna. Davíð sagðist vel geta fallist á heitið **útskriftarfær**, en honum finnst **útskriftarhæfur** betra.

Því er til að svara að undirritaður sér lítinn mun á þessum heitum og getur fellt sig við hvort heldur sem er. Í fyrra tilvikinu má með öðru orðalagi segja að sjúklingur sé *fær um að útskrifast*, en í því síðara að hann sé *hæfur til að útskrifast*. Íslensk orðabók Eddu birtir eftirtaldir skýringar á þessum tveimur lýsingarorðum **fær**: *1 sem getur margt, duglegur, hraustur, sterkur, hæfileikamikill 2 duglegur í klettum 3 sem unnt er að fara um, farandi*, og **hæfur**: *1 sem hefur getu til einhvers, fær 2 raunsannur, ekki uppspunninn 3 (í lögfr.) sem hefur þá eiginleika sem lög krefjast til e-s tiltekens starfa, réttarstöðu e.þ.h.* Tveir aðspurðir íslenskufraðingar gátu ekki orðið sammála um hvort orðið væri betra, en vonandi getur nefndin, sem fæst við flokkunarheitið í vistunarkerfinu, komist að niðurstöðu um val á öðru þeirra.

Hypovolemia

Alma Möller, svæfingalæknir, hringdi og bað um aðstoð vegna grísk-latneska heitisins **hypovolemia**. Íðorðasafn lækna birtir íslenska heitið *blóðþurrð*, sem er alls ekki gott vegna þess að sama íslenska heitið er einnig notað um **ischemia**.

Hypovolemia er notað um minnkað blóðmagn í æðakerfi líkamans. Það er samsett úr orðhlutunum **hypo-**, sem er gjarnan notað um skort eða of lítið af einhverju, **-vol-**, sem er stytting úr **volumen** og vísar í magn eða rúmmál, og **-emia**, sem er stytting úr gríska orðinu **haima**, blóð.

Heitið **ischemia** er hins vegar notað um staðbundinn blóðskort í vef eða líffæri af völdum þrengsla eða lokunar í æðum á viðkomandi svæði. Staðbundinn blóðskortur er gjarnan undanfari vefjadreps. **Ischemia** er einnig samsett orð. Fyrri hlutinn **isch-** er sennilega dreginn af grísku sögninni **ischein**, að bæla, en síðari hlutinn af nafnorðinu **haima**, blóð. **Blóðþurrð** er því gott íslenskt heiti á því hugtaki.

Eftir nokkrar umræður kom okkur Ölm saman um að **blóðmagnsskortur** væri ágætis heiti á **hypovolemia**. Leiðrétta þarf Íðorðasafn lækna til samræmis við þetta.

Erythema nodosum

Í tölvupósti Þorkels Jóhannessonar, sem nefndur var í síðasta pistli, var einnig svarað brýningu til viðbragða vegna heitisins **erythema nodosum**. Um það var rætt í 158. pistli (Læknablaðið 2003; 89: 711) og tilgreind íslensku heitin **hnútarós, hnútrós, rósahnútar, þrimlaróði, þrimlasótt** og **þrimlaróðapot**. Óskað var eftir upplýsingum frá læknum um hver af þeim væru í notkun. Þorkell sagðist hafa valið sér heitið **húðhnútabólga**. Hann beitti þar með þeirri aðferð að þýða ekki beint, heldur að búa til nýtt heiti sem byggir á tilteknum einkennum eða breytingum sem honum finnst skipta mestu máli. Tilvísunin í hinn rauðleita lit, **erythema**, er jafnframt horfin úr heitinu. Hvað segja húðsjúkdómalæknar við því?

Þroskahömlun

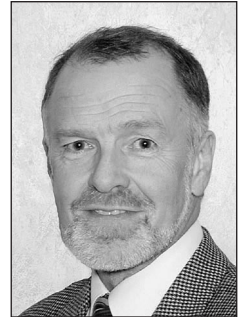
Fyrirspurn frá iðjubjálfunarnema leiddi til þess að hugtökin **mental retardation** og **developmental delay** voru tekin til skoðunar. Stefán Hreiðarsson, barnalæknir, upplýsti að síðara heitið væri notað um **þroskaseinkun** eða **seinþroska** hjá mjög ungum börnum áður en hægt væri að koma við sértækri greiningu. Nákvæm skoðun og mælingar, sem gera mætti síðar, gætu svo leitt til þess að sömu börn fengju greininguna **mental retardation** eða **þroskahömlun**.

Developmental delay er ekki að finna í Íðorðasafni lækna. **Mental retardation** gengur þar hins vegar undir nokkrum heitum: *vangefni, andlegur vanþroski, greindarskerðing* og *vitsmunavanþroski*. Alþjóðlega sjúkdómaflokkunin ICD-10 bætir við heitinu *þroskahefting*. Þessi heiti og fleiri, sem tína mætti til frá fyrri tímum, sýna að erfitt er að finna nægilega hlutlaus heiti. Undirrituðum sýnist þó að **þroskaseinkun** og **þroskahömlun** séu góð heiti. Skorad er á þá sem málið varðar að standa vörð um þau, til að reyna að koma í veg fyrir að þau verði niðrandi.

Leiðrétting

Í síðasta pistli (Læknablaðið 2003; 89: 885) kom fyrir villa í lýsingu á tengslum svefntímabíla og næturógnna, þannig að augnkyrrðarsvefni og bliksvefni var víxlað. Beðist er velvirðingar á þessum klaufaskap, en rétt verður viðkomandi málsgrein þannig:

Pétur Lúðvígsson, barnalæknir, upplýsti að þessi vel skilgreinda svefnröskun, **night terror**, kæmi fyrir í **augnkyrrðarsvefni** (E. non-rapid eye movement eða non-REM-sleep). **Martröð** (nightmare) ætti sér hins vegar stað í **draumsvefni** eða **bliksvefni** (REM-sleep) og muna börnin oftast draumfarirnar sem tengjast martröðinni.

Jóhann Heiðar Jóhannsson

johannhj@landspitali.is